

Józef Szostakowski
Muzeum Władysława Syrokomli
w Borejkowszczyźnie koło Wilna, Litwa

Działalność Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie koło Wilna w upowszechnianiu wiedzy i pamięci o poecie

Muzea spełniają ważną rolę w edukacji kulturalnej społeczeństwa. Niemałe zadanie w tym względzie spada na muzea literackie. Na Wileńszczyźnie istnieje kilka placówek, które można zaliczyć do kategorii takich obiektów. Jedną z nich to Muzeum Adama Mickiewicza przy Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego¹, druga – Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie koło Wilna², należące do gestii Samorządu Rejonu Wileńskiego. Trzecia placówka – Dom-Muzeum Józefa Mackiewicza w Czarnym Borze³ (lit. Juodšiliai) koło Wilna, gdzie pisarz mieszkał w czasie okupacji sowieckiej i niemieckiej w latach 1940–1944.

Z kolei do muzeów krajoznawczych można zaliczyć muzeum pałacowe – dawny dwór Balińskich i Śniadeckich w Jaszunach oddalonych o 24 kilometry od Wilna. Część ekspozycji, Gabinet Juliusza Słowackiego, opowiada o pobycie tutaj poety w okresie jego nauki na Uniwersytecie Wileńskim⁴. Jeszcze niedawno, w wileńskim Muzeum Literackim Aleksandra Puszkina część ekspozycji poświęcona była kontaktom poety z Adamem Mickiewi-

¹ https://lt.wikipedia.org/wiki/Adomo_Mickevičiaus_muziejus_Vilniuje [dostęp: 2.04.2022].

² *Vladislavo Sirokomišs muziejus Bareikiškėse = Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie*, oprac. oraz redakcja J. Szostakowski, Wilno-Vilnius 2021.

³ A. Olszewska, *Mackiewicz nie tylko dla dorosłych*, „Kurier Wileński” 2022, nr 57 (19118) z 17–18.05, s. 14–15.

⁴ J. Kudirko, *Wilno w ich życiu, Litwa w ich twórczości. Przewodnik. Wileńskimi śladami wybitnych Polaków*, Wilno 2003, s. 31; <https://kurierwilenski.lt/2014/12/30/dworek-w-jaszunach-przywracanie-bylej-swietnosci/> [dostęp: 16.03.2022].

czem w okresie zesłania polskiego wieszczka do Rosji⁵. Również w Kownie, w gmachu dawnego kolegium, gdzie po wojnie istniała szkoła średnia, w setną rocznicę urodzin Mickiewicza szkole nadano imię poety. Wówczas w jednej z izb klasowych urządzono także muzeum wieszczka, zaś na murach budynku wmurowano tablicę pamiątkową z płaskorzeźbą poety. Obecnie skromna ekspozycja pamiątek po poecie mieści się w tzw. Domu Perkuna, który w minionych wiekach należał do gimnazjum – była tam biblioteka – i również obecnie do niego należy⁶. Prawdopodobnie poeta w tym budynku również bywał.

Władysław Syrokomla (właśc. Ludwik Władysław Franciszek Kondratowicz, 1823–1862) mieszkał w Borejkwoszczyźnie w latach 1853–1862, z przerwami. Niewielkie Muzeum Władysława Syrokomli istniało tu już przed drugą wojną światową, przy mieszczącej się w dworku szkole początkowej. Po wojnie zostało ono reaktywowane w 1973 roku i działało przy bibliotece wiejskiej. W końcu pierwszej dekady XXI wieku ze środków Unii Europejskiej i Samorządu Rejonu Wileńskiego dworek został gruntownie zrekonstruowany, zmieniono ekspozycję. Otwarcie placówki nastąpiło 30 września 2011 roku. Zaszła również zmiana w funkcjonowaniu obiektu: lewe skrzydło nadal zajmowało Muzeum z gruntownie odnowioną ekspozycją, natomiast po usunięciu ze skrzydła prawego biblioteki rozlokowało się tutaj Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego i powstała salka konferencyjno-wystawowa służąca również za pomieszczenie do zajęć edukacyjnych⁷.

Muzeum Władysława Syrokomli to muzeum regionalne, jednakże odwiedzają je również wycieczki z całej Litwy. Każdego roku średnio placówkę zwiedza 4000 osób⁸, większość stanowią uczniowie szkół polskich na Litwie istniejących w rejonach: wileńskim, solecznickim, trockim, święciańskim oraz w Wilnie. W *Księdze Pamiątkowej* Muzeum znalazło się wiele pozytywnych opinii o pracy placówki. Na przykład, wiosną 2020 roku zwiedzili ekspozycję muzealną członkowie Klubu Podróżników Związku Dziennikarzy Litwy i wyrazili podziękowanie, że takowa placówka istnieje⁹.

⁵ Mogą to potwierdzić osoby, które w latach 1970–1980 odwiedzały Muzeum, w tym autor niniejszego artykułu.

⁶ J. Kudirko, *Kowno. Przewodnik turystyczny*, Wilno 2004, s. 32–49.

⁷ *Vladislavo...*, s. 30–35.

⁸ Dane pochodzą z *Dziennika osób odwiedzających muzeum*.

⁹ W *Księdze Pamiątkowej* Muzeum uczestnicy wycieczki pozostawili taki wpis: „Pomniki pamięci, kamienie, ścieżki, trawa, kwiaty i wiatr. Pod czapką nieba – błękit upstrzony białymi obłokami. Na twardym fundamencie kamieni – wyrazy szacunku. Wyrazy szacunku i obietnica przetrwania. Przetrwania dla wiernej pamięci pełnej poezji, twórczego drżenia,

Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkwoszczyźnie upowszechnia wiedzę i kultywuje pamięć o poecie na różne sposoby, m.in. wydaje reprints jego książek, materiały informacyjne i reklamowe o patronie placówki. Popularyzacja wiedzy o biografii poety i jego twórczości odbywa się również w postaci konferencji, wystaw okolicznościowych, Kawiarenek Literackich oraz podczas corocznych Świąt Poezji i Muzyki „Lira Syrokomli”. Nawiązują one do tradycji saloników literackich, których pomysłodawcą był sam Syrokomla w okresie swego życia w Wilnie¹⁰ i Borejkwoszczyźnie¹¹. Od 2011 roku w Borejkwoszczyźnie zainicjowano spotkania literacko-muzyczne. Na przykład, 24 maja 2014 roku Kawiarenka Literacka odbyła się pod hasłem „Na Syrokomlową nutę”¹², gromadząc miłośników poezji „lirnika wioskowego”. Ważną tradycją stała się współpraca Muzeum z wileńskim Gimnazjum im. Władysława Syrokomli. Każdego roku we wrześniu, miesiącu urodzin patrona szkoły, klasy 5 gimnazjum odwiedzają borejkwoskie muzeum. Towarzyszą temu występy uczniów na scenie amfiteatru przed budynkiem Muzeum z programem artystycznym złożonym przeważnie z utworów Syrokomli oraz innych poetów epoki romantyzmu¹³.

Edytorstwo książek

Powszechną cechą naszych czasów jest globalizacja. Jednakże globalizacji towarzyszy również jej przeciwieństwo – regionalizacja. W ostatnich czasach coraz większym zainteresowaniem cieszą się historia lokalna, kultury regionalne, miejscowe obyczaje, tradycje. Ponieważ w dworku ma również siedzibę Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego, w nowych warunkach pojawiła się potrzeba opracowania programów wycieczek i re-

wszechogarniającego spokoju... I nasz przewodnik – strażnik pamięci. Dziękujemy za to, co przechowano”. Z kolei Rimantas Šalna, wieloletni były dyrektor Muzeum Adama Mickiewicza przy Uniwersytecie Wileńskim, będący w składzie grupy, dodał: „Dziękuję za wspaniałą zachowaną spuściznę muzealną dla przyszłych pokoleń”.

¹⁰ Władysław Syrokomla pisał: „W roku 1857 mieszkałem w pięknym ustroniu na przedmieściu [Wilna – dop. J.Sz.] Popowszczyzna, gdzie we środę wieczorem zwykła się była łaskawie zgromadzić większa część wileńskich literatów”. Cyt. za: F. Fornalczyk, *Hardy lirnik wioskowy. Studium o Kondratowiczu-Syrokomli*, Poznań 1972, s. 371–372.

¹¹ *Vladislavo...*, s. 25.

¹² J. Bielski, *W darze Syrokomli*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2020, nr 44 (1373) z 29.10–4.11: dodatek „Rota”, nr 1123, s. 21.

¹³ J. Szołakowski, *Młodzię gościła w Borejkwoszczyźnie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2013, nr 43 (1007) z 24–30.10: dodatek „Rota”, nr 775, s. 19.

klamy tras turystycznych oraz publikacji o tematyce regionalnej. Ich brak odczuwało się szczególnie w języku polskim. Muzeum świadomie podjęło się zadania edytorstwa książek o tematyce krajoznawczej, bowiem interesował się nią również patron borejkowskiej placówki. Napisał na ten temat niejedną książkę¹⁴.

Wycieczki do Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie zazwyczaj są łączone ze zwiedzaniem regionu. W trakcie wyjazdów ich uczestnicy zapoznają się ze spotykanymi na trasie zabytkami historii, kultury, architektury. Pomocne w tym względzie mogą być książki Syrokomli dotyczące tych terenów, dlatego na plan pierwszy wysunięto wydawanie reprintów jego dzieł. Z początku światło dzienne ujrzał reprint książki *Wędrówki po moich niegdyś okolicach*¹⁵. W przedmowie do czytelnika autor wymienia argumenty, które przyswiecały powstaniu tej pracy, nawołuje do zwiedzania terenu i stwierdza, że „moje niegdyś okolice” z czasów młodości są dla niego „święte”¹⁶.

Koresponduje to z tendencjami okresu romantyzmu, które zakładały zainteresowanie życiem ludu, jego kulturą, obyczajami, folklorem¹⁷. Łączy się również z myślą zawartą w *Epilogu Pana Tadeusza* Mickiewicza: „Kraj lat dzieciennych! On zawsze zostanie / Święty i czysty jak pierwsze kochanie”¹⁸.

Wydanie reprintu książki miało na celu zachęcenie również Białorusinów do zwiedzania Muzeum Władysława Syrokomli, gdyż Borejkowszczyzna znajdowała się na drodze grup wycieczkowych jadących z Białorusi do Wilna. W tym celu wydana została również ulotka reklamowa z tekstem wiersza poety *Pocztylion* przetłumaczonym na język rosyjski przez Leonida Trefolewa i opublikowanym wraz z nutami¹⁹. Wiersz ten stał się na tyle popularną piosenką, że uważany był za utwór ludowy.

Inną edycją, której reprint wydało Muzeum, była książka *Niemen od źródeł do ujścia*²⁰. Sam autor argumentował napisanie tej książki potrzebą

¹⁴ Ekspozycja borejkowskiego Muzeum rozpoczyna się od przedstawienia osoby Syrokomli jako krajoznawcy i autora książek z zakresu krajoznawstwa.

¹⁵ W. Syrokomla, *Wędrówki po moich niegdyś okolicach. Wspomnienia, studia historyczne i obyczajowe*, Wilno 1853. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

¹⁶ Tamże, s. 10.

¹⁷ J. Krzyżanowski, *Dzieje literatury polskiej*, Warszawa 1979, s. 254.

¹⁸ A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, oprac. S. Pigoń, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, s. 3.

¹⁹ *Muziej-usadba Vladislava Syrokomli priglašajet* [wydanie informacyjne], bdm., [Borejkowszczyzna]. Rosyjski tytuł wiersza: *Kogda ja na pošte služil jamščikom*.

²⁰ W. Syrokomla, *Niemen od źródeł do ujścia. 1. Monografija rzeki Niemna od jego źródeł do Kowna. 2. Pamiętnik podróży żeglarza Litewską wiciną z Kowna do Królewca zredagowany i przerobiony przez tegoż*, Wilno 1861. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

zapoznania czytelnika z największą rzeką Białorusi i Litwy, bolejąc nad tym, że dotychczas nie ukazał się drukiem opis rzeki Wilii autorstwa hrabiego Konstantego Tyszkiewicza²¹. Wydawcy reprintedu wyszli z założenia, że dotąd nie było dogłębnej monografii o rzece Niemen, natomiast książka autorstwa Syrokomli zawierała bogaty materiał geograficzny i etnograficzny, szczególnie w zakresie żeglarsstwa na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim²².

Kolejną pozycją książkową, której upowszechnieniem poprzez wydanie reprintedów zajęło się Muzeum, to tomy 1 i 2 *Wycieczek po Litwie w promieniach od Wilna*²³. Należy zauważyć, że tylko największe biblioteki Litwy: Biblioteka Narodowa im. Martynasa Mažvydasa i Biblioteka im. Wróblewskich Akademii Nauk Litwy posiadają egzemplarze tego dzieła, niestety z defektami. Bardzo późno, dopiero po drugiej wojnie światowej, w końcu lat osiemdziesiątych, kiedy Litwa wybijała się na niepodległość, ukazały się tłumaczenia na język litewski dwóch książek Syrokomli: *Niemen od źródeł do ujścia*²⁴ oraz – nieco wcześniej – *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna*²⁵.

Nowym kierunkiem popularyzacji twórczości Syrokomli było wydawanie reprintedów jego utworów i przybliżenie czytelnikowi poezji krajana. Po wojnie twórczość poety była bardzo rzadko wydawana w Polsce, natomiast na Litwie – tylko jeden raz, w 1955 roku jako *Wybór poezji*²⁶. Edycję cechowała tendencyjność w doborze utworów: akcentowano jedynie demokratyczność poglądów autora, nie zwracając uwagi na walory literackie zamieszczonych tekstów²⁷. Dlatego w 2011 roku Muzeum wydało reprint

²¹ Tamże, s. 4–5. Monografia hr. K. Tyszkiewicza *Wilija i jej brzegi. Pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym* ukazała się w Dreźnie nakładem i drukiem Józefa Ignacego Kraszewskiego dopiero w 1871 roku.

²² W pierwszej dekadzie XXI wieku litewski historyk A. Ragauskas, profesor ówczesnego Litewskiego Uniwersytetu Edukologicznego, mówił autorowi tego artykułu, że w Trokach jest zamiar budowania wiciny, która to łódź miała pływać po akwenu jezior trockich. Budując wicinę, kierowano się również informacją zawartą w książce W. Syrokomli *Niemen od źródeł do ujścia*. Profesorowi został przekazany egzemplarz reprintedu książki wydany przez Muzeum.

²³ W. Syrokomla, *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. Troki, Stokliżki, Jezno, Punie, Niemież, Miedniki etc.*, t. 1, Wilno 1857. Reprint: „Atkula” 2011, s. 7; tenże, *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. Do Oszmiany – do Kiernowa – do Kowna*, t. 2, Wilno 1860. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

²⁴ Nazwa litewska brzmi: V. Sirokomlė, *Nemunas nuo versmių iki žiočių*, przeł. K. Bizauskas, Vilnius 1991.

²⁵ Tenże, nazwa litewska brzmi: *Iškylos iš Vilniaus po Lietuvą*, przeł. K. Umbražiūnas, Vilnius 1989.

²⁶ W. Syrokomla (L. Kondratowicz), *Wybór poezji*, Vilnius 1955.

²⁷ J. Sostakowski, *Rola Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie koło Wilna w upowszechnianiu literatury regionalnej Wileńszczyzny w latach 2011–2019*, w: *Kultura polska na Litwie*, red. W. Lis, Lublin 2021, s. 377.

zbiorku wierszy „lirnika wioskowego” w miękkiej okładce *Piosnki i gawędy*. Wydano również reprint jednego tomu 3-tomowego wydania *Wyboru poezji Władysława Syrokomli*, które ukazało się w Wilnie w 1923 roku²⁸.

Zaczęto również publikować najnowsze książki krajoznawcze napisane z udziałem autorów związanych z Muzeum w Borejkowszczyźnie, w których obecny był temat życia i twórczości Władysława Syrokomli. Bodajże najważniejszą pozycją stała się książka *Drogami historii po Wyżynie Oszmiańskiej*, która ukazała się w 2013 roku²⁹. Ten trójjęzyczny litewsko-białorusko-polski przewodnik turystyczny po Wyżynie Oszmiańskiej (jej część na terenie Litwy obecnie nazywa się Wyżyna Miednicka) rejestruje zabytki historii, architektury i kultury na terenie dwóch rejonów przygranicznych: oszmiańskiego na Białorusi i wileńskiego na Litwie. Ponadto książka podaje wiadomości o możliwościach noclegu i wyżywienia. Autorem tekstu części litewskiej przewodnika jest Alina Balčiūnienė. Natomiast autorami części białoruskiej – pracownicy Muzeum Krajoznawczego im. Franciszka Bahuszewicza w Oszmianie – tak zapisane zostało na życzenie strony białoruskiej. Książka-przewodnik zawiera również obszerny opis miejscowości Borejkowszczyzna, pobytu tam Syrokomli i działalności muzeum poety³⁰. Została ona wydana w nakładzie 2000 egzemplarzy, z czego połowę nakładu przekazano stronie białoruskiej.

Syrokomla nazywany bywa poetą trzech narodów: polskiego, litewskiego i białoruskiego. Urodzony na terenie Białorusi, w ówczesnej guberni mińskiej, wychował się wśród ludu białoruskiego, natomiast prawie całą świadomą część życia spędził na terenie obecnej Litwy. Pisał po polsku, zmarł w Wilnie, został pochowany na Cmentarzu Rossa. Również trójjęzyczną edycją, mającą na celu szerzeniu wiedzy o tradycji literackiej regionu, stała się antologia *Susitikimai = Sustrėčy = Spotkania*³¹, której wydawcą był Samorząd Rejonu Wileńskiego, a którą do druku przygotowali pracownicy Muzeum Władysława Syrokomli. Edycja ukazała się w trakcie realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Łotwy, Litwy i Białorusi w ramach Projektu „Dwa kraje – wspólna historia i tradycja”. W książce zamieszczono dorobek poetów dwóch przygranicznych jednostek administracyjnych: rejonu wileń-

²⁸ Tamże, s. 387.

²⁹ *Ašmenos aukštumos istoriniai keliai = Gistaryčnymi ślachami pa Ašmianskim uzvyšy = Drogami historii po Wyżynie Oszmiańskiej*, tekst A. Balčiūnienė, Pracownicy Muzeum Krajoznawczego im. Franciszka Bahuszewicza, Vilnius 2013.

³⁰ Tamże, s. 89–95.

³¹ *Susitikimai = Sustrėčy = Spotkania. Drogą historii i współczesności literatury regionu pogranicza*, red. J. Szostakowski, Vilnius 2013.

skiego na Litwie i rejonu oszmiańskiego na Białorusi. Wiele wierszy włączonych do antologii to pokłosie międzynarodowego pleneru literackiego dla młodzieży z tych rejonów, który odbył się 22–25 maja 2013 roku w rejonie wileńskim. Na jego program złożyły się warsztaty literackie, wieczór poezji śpiewanej, wycieczka „Wilno literackie” ze szczególnym uwzględnieniem śladów po „lirniku wioskowym”. Większość zajęć integracyjnych odbywała się w Muzeum Władysława Syrokomli. We wstępie do antologii, zatytułowanym *Poezja łączy pokolenia*, wydawcy książki powołują się na tradycję literacką tej ziemi, której kamieniem milowym jest twórczość Syrokomli, twórcy z pogranicza białorusko-litewsko-polskiego, gdzie od wieków mieszkali Białorusini, Litwini, Polacy, Żydzi, Ukraińcy, Tatarzy, Karaimi, przedstawiciele różnych grup etnicznych, wyznaniowych i kulturowych³². Zamieszczono m.in. po litewsku fragment *Margiera*, natomiast po białorusku – fragment utworu *Urodzony Jan Dębóróg*. Nakład edycji był wysoki – 2000 egzemplarzy, z czego połowa została przekazana przedstawicielem rejonu oszmiańskiego w celu rozpowszechnienia na Białorusi.

W 2022 roku, podczas przygotowań do wydania książki-przewodnika po borejkowskim muzeum *Vladislavo Sirokomlės muziejus Bareikiškėse = Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie* na prośbę wydawcy zostały dokonane przekłady twórczości poety. Między innymi przełożony został na język litewski popularny wiersz Syrokomli *Borejkowszczyzna*³³.

Udział w organizacji konferencji

W pierwszej połowie kwietnia 2015 roku w Borejkowszczyźnie odbyła się konferencja metodyczno-praktyczna: „Pažinkime savo kraštą” („Poznajmy swój kraj”), którą zorganizowało Muzeum Władysława Syrokomli oraz Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego. W przedmowie do zbioru obszernych streszczeń referatów przytoczona została wypowiedź Syrokomli z jego *Wycieczek po Litwie w promieniach od Wilna*: „Wolno nie być głębokim badaczem, ale pod karą haniebnego wstydu nie godzi się nie znać zupełnie ziemi, na której mieszkamy, albo, co gorsza, znać lepiej kraje obce niż własny”. Zaznaczone zostało, że lata spędzone przez poetę w Borejkowszczyźnie były bardzo owocne, tutaj powstało kilkadziesiąt utworów, w tym poemat *Margier* – o walce Litwinów z Krzyżakami. Pisząc poemat, au-

³² *Poezja łączy pokolenia*, w: *Susitikimai...*, s. 6–8, 12–14, 15–18.

³³ *Bareikiškės*, w: *Vladislavo...*, s. 6. Przekład V. Tamošiūnasa.

tor wiele podróżował, żeby „pooddychać litewskim powietrzem”. Z zapisków wynikłych z owych podróży później powstała właśnie książka-przewodnik po kraju *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna*³⁴. Symboliczne jest to, że konferencja owa stała się kontynuacją pracy ludoznawczej rozpoczętej niegdyś przez Syrokomlę. Tematem referatów była ocena stanu turystyki w rejonie wileńskim i prezentacja nowych szlaków turystycznych, w tym zwiedzanie miejscowości związanych z polskim poetą³⁵.

Muzeum było w dużym stopniu współorganizatorem innej imprezy odbywającej się w dniach 16–18 września 2016 roku w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, którym towarzyszyło hasło: „Spuścizna kulturowa i społeczności”. Do Muzeum przyjechali członkowie Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rossą (litewskiego). Z referatem wystąpiła dr Vida Girininkienė oraz wówczas jeszcze doktorant Uniwersytetu Wileńskiego, Krzysztof Tołkaczewski. Z kolei sesji popołudniowej towarzyszył temat „Syrokomla i ludzie z jego otoczenia”. Tę część w postaci dramy przygotowali pracownicy Muzeum: Helena Bakuło, Anna Taukin i Józef Szostakowski. Dla uczestników konferencji Muzeum zaprezentowało zajęcia edukacyjne, jakie są tu oferowane zwiedzającym, m.in. zajęcia z kaligrafii; natomiast na zakończenie imprezy Oleg Shilko, kustosz Muzeum, zapoznał uczestników z ekspozycją muzealną³⁶.

W roli współorganizatora Muzeum wystąpiło także we wrześniu 2022 roku na Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej zatytułowanej „Wilno i Wileńszczyzna XIX wieku: język – literatura – kultura”. Spotkanie miało charakter jubileuszowy, bowiem odbyło się w Roku Romantyzmu Polskiego uchwalonego przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, w dwusetną rocznicę wydania w Wilnie pierwszego tomu *Poezji* Adama Mickiewicza oraz sto sześćdziesiątą rocznicę śmierci Władysława Syrokomli. Organizatorami konferencji, obok Muzeum, był Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pierwszego dnia obrady odbywały się w Domu Kultury Polskiej w Wilnie, natomiast w drugim przeniosły się do Muzeum w Borej-

³⁴ *Metodinė-praktinė konferencija „Pažinkime savo kraštą”. Programa ir pranešimų santraukos, Bareikiškės, 2015 m. balandžio 10 d.*, Bareikiškės, 2015.

³⁵ Wygłoszonych zostało pięć referatów: A. Balčiūnienė, *Naujų turistinių maršrutų po Vilniaus rajoną pristatymas*; J. Szostakowski, *Literatūrinės ekskursijos elementų panaudojimas kultūrinio turizmo maršrutuose = Wykorzystanie elementów wycieczki literackiej na trasach turystyki kulturowej*; D. Bernatovič, *Ekskursijos rengimo ir vedimo metodika*; V. Michalovskis, *Vladislavo Sirokmlės muziejaus lankytojų vertybių hierarchija = Hierarchia wartości u osób zwiedzających Muzeum Władysława Syrokomli*; K. Banel, *Aktyvaus turizmo galimybės Vilniaus rajone*.

³⁶ Inf. wł., *W Borejkwoszczyźnie – Europejskie Dni Dziedzictwa*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z dn. 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17.

kowszczyźnie. Muzeum zaprosiło uczestników do zwiedzenia stałej ekspozycji. Podczas obrad wystąpił z referatem jeden z kustoszy Muzeum, który w ramach programu kulturalnego konferencji zaproponował też uczestnikom zwiedzenie miasta – wycieczkę tematyczną „Spacer po Wilnie śladami Władysława Syrokomli”³⁷. W konferencji wzięło udział około pięćdziesięciu referentów z ponad dwudziestu instytucji naukowych Polski, Litwy, Ukrainy i Azerbejdżanu. Warto podkreślić, że blisko połowa referatów poświęcona była twórczości Władysława Syrokomli.

Innym rodzajem konferencji były imprezy krajowe organizowane przez litewskie instytucje. Muzeum również starało się brać w nich udział, przygotować wystąpienia swoich pracowników. Biblioteka Publiczna w Birsztanach w ramach realizowania cyklu imprez „Wieczory literackie pod letnim niebem” zaprosiła do siebie 30 czerwca 2021 roku naukowców, aby przygotowali i wygłosili referaty o związkach Syrokomli z tym uzdrowskim miastem³⁸. Dr Irena Fedorowicz z Centrum Polonistycznego Uniwersytetu Wileńskiego zaprezentowała referat *Znany i nieznaný Władysław Syrokomla i jego związki z Birsztanami*, natomiast kustosz Muzeum Władysława Syrokomli doktor Józef Szostakowski naświetlił zgromadzonym zagadnienie roli placówki w szerzeniu wiedzy o „lirniku wioskowym”³⁹.

Borejkowskie muzeum brało także udział w konferencjach organizowanych przez inne placówki. Na przykład 16 września 2021 roku kustosz Szostakowski wystąpił z referatem na Międzynarodowej Konferencji „Muzea literackie: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”⁴⁰. Jej organizatorem było wileńskie Muzeum Literackie Aleksandra Puszkina, natomiast partnerami – Uniwersytet Wileński i Ministerstwo Kultury Republiki Litewskiej.

Bardzo często pomieszczenie muzeum w Borejkowszczyźnie służyło jako miejsce konferencji organizowanych przez inne placówki o profilu naukowym lub kulturalnym. Na przykład w dniach 28 czerwca – 1 lipca 2014 roku na Litwie odbywała się XVIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Nauka a jakość życia”, zorganizowana przez Instytucję Wyższej Użyteczności Publicznej „Universitas Studiorum Polona Vilnensis”. Referaty wygłosiło

³⁷ *Wilno i Wileńszczyzna XIX wieku: język – literatura – kultura. Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa = XIX amžiaus Vilnius ir Vilniaus kraštas: kalba – literatūra – kultūra. Tarptautinė tarpdalykinė mokslinė konferencija, Wilno – Borejkowszczyzna / Vilnius – Bareikiškės (Litwa /Lietuva), 13–14.09.2022 r.*, ss. 19.

³⁸ O kuracji poety w Birsztanach latem 1860 roku pisał F. Fornalczyk, dz. cyt., s. 464–469.

³⁹ <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4032821686840885&set=a.3943891519067236> [dostęp: 23.02.2022].

⁴⁰ Program Konferencji. Wzięli w niej udział naukowcy z Litwy, Niemiec i Rosji.

około 50 naukowców z Litwy, Polski, Wielkiej Brytanii i USA. W trakcie trwania konferencji obrady przeniosły się z Wilna do Muzeum Władysława Syrokomli. Podczas obrad wystąpił również temat nieznanych faktów z życia patrona muzeum: dr Fedorowicz na podstawie odnalezionej w archiwum korespondencji wygłosiła referat *Nieznane listy Władysława Syrokomli*⁴¹.

Na początku czerwca 2014 roku Muzeum odwiedzili uczestnicy Międzynarodowej Konferencji „Współistnienie historii i kultury”⁴². Jej organizatorami był Uniwersytet Wileński, Instytut Języka Litewskiego AN Litwy oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wzięli w niej udział naukowcy z Wilna, Kowna, Moskwy, Mińska, Torunia, Białegostoku, a także z Tatarstanu oraz Krymu. Tematem wielu referatów były zagadnienia kultury Tatarów litewskich, o których półtora wieku temu pisał również Syrokomla w *Wycieczkach po Litwie w promieniach od Wilna*. Ponieważ muzeum w 2011 roku wydało reprinty dwóch tomów tego dzieła, badacze mogli otrzymać wznowione wydanie. W związku z wizytą w muzeum w *Księżde Opinii* znalazły się wpisy wyrażające uznanie dla pracy placówki. Ich autorami byli profesor Stanisław Dumin z Moskwy oraz Swietłana Czerwononaja, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu⁴³.

Zespół borejkowskiego muzeum starał się wykorzystać wszelkie okazje, aby upowszechnić, popularyzować twórczość patrona placówki. W dniach 7–10 września 2016 roku w wileńskiej Bibliotece im. Adama Mickiewicza, która jest biblioteką powiatową, odbywał się Festiwal Czytelnictwa – Dni Literatury. Na terenie księżnicy działały cztery strefy według zainteresowań czytelników: „Apteka Literacka”, „Przestrzeń Czytania Multimediów”, „Scena z Książką” oraz „Ulica Spotkań”. 9 września przy „Ulicy Spotkań” miały swoją ekspozycję Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego oraz Muzeum Władysława Syrokomli. Ponieważ obie placówki zajmują się edytorstwem, na stoisku zostały przedstawione materiały informacyjne o atrakcjach turystycznych Wileńszczyzny, książki krajoznawcze wydane przez muzeum i reprinty utworów Syrokomli⁴⁴. Należy dodać, że borejkow-

⁴¹ A. Jankowski, *Nieznane listy poety*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 27 (1047) z 3–9.08: dodatek „Rota”, nr 793, s. 8.

⁴² (J.Sz.) [J. Szostakowski], *Orient i Borejkowszczyzna*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 26 (1251) z 28.06–04.07: dodatek „Rota”, nr 1001, s. 21.

⁴³ Tamże, s. 21.

⁴⁴ J. Bielski, *Syrokomla w gościnie u Mickiewicza*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17. Biblioteka posiada bogaty księgozbiór w języku polskim, korzysta z niego wielu Polaków. Na prośbę księżnicy Muzeum Władysława Syrokomli przekazało do jej zbiorów książki wydane przez Muzeum.

ska placówka uczestniczy również we wspólnych projektach z Centralną Biblioteką Samorządu Rejonu Wileńskiego z siedzibą w Rudominie.

W 2016 roku w Wilnie odbyła się XX Konferencja Trybunału Konstytucyjnego RP i Sądu Konstytucyjnego RL, członkowie obu gremiów uczestniczyli w trzydniowych wspólnych obradach⁴⁵. W ramach programu kulturalnego towarzyszącego forum 21 września prawnicy odbyli wycieczkę po Wileńszczyźnie. Odwiedzili Ostrą Bramę, udali się na wycieczkę objazdową po rejonie wileńskim. Zwiedzono Zamek w Miednikach, odbyło się spotkanie ze społecznością tatarską w Niemieży. Zainteresowanie towarzyszyło także zwiedzaniu Muzeum Władysława Syrokomli. Miłym okazał się fakt, że wielu prawników znało na pamięć utwory poety i podczas zwiedzania ekspozycji chętnie je recytowało.

Dobłą okazją do upowszechniania wiedzy o polskim poecie są wizyty w muzeum przedstawiciele innych pokrewnych placówek z Litwy. Na przykład, 3 lipca 2015 roku grupa pracowników wileńskiego Muzeum Sztuki w ramach zwiedzania osobliwości rejonu wileńskiego odwiedziła Muzeum Władysława Syrokomli. W wileńskiej placówce znajduje się oryginał płótna – portret Władysława Syrokomli autorstwa Adama Szemesza. Wcześniej borejkowską placówkę odwiedziła kilkudziesięcioosobowa grupa pracowników Muzeum Narodowego Litwy⁴⁶.

Wśród sposobów mających zainteresować młodzież szkolną postacią Syrokomli jest organizowanie na bazie muzeum uczniowskich konferencji. Na przykład w 2017 roku odbyła się takowa na temat „Poświęcenie i ofiarność mają sens również dzisiaj”. Udział w konferencji wzięła młodzież klas starszych placówek ogólnokształcących z miejscowości Szumsk, Pakiena, Miedniki, Niemież, Rukojnie, Kowalczuki, Rudomino. Impreza przebiegała w ramach Dni Języka Litewskiego i poświęcona została 140-leciu urodzin litewskiej pisarki Mariji Pečkauskaitė (1877–1930). Wzięli w niej udział zarówno uczniowie, jak i pracownicy muzeum. Na drugą część konferencji złożyło się zajęcie edukacyjne zorganizowane przez borejkowską placówkę – wyraziste czytanie wybranych fragmentów litewskiego przekładu utworu Syrokomli *Margier*⁴⁷. Uczniowskiej konferencji przyświecała myśl o ponadczasowym uczuciu miłości ojczyzny i poświęceniu dla niej.

⁴⁵ B. Januszkiewicz, *Muzeum odwiedzili sędziowie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17.

⁴⁶ J. Bielski, *W Borejkwoszczyźnie gościli muzealnicy*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 29 (1097) z 16–22.07: dodatek „Rota”, nr 847, s. 20.

⁴⁷ (J.Sz.) [J. Szostakowski], *W dworku poety litewska mowa*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2017, nr 11 (1184) z 16–22.03: dodatek „Rota”, nr 934, s. 17.

Organizowanie wystaw

Jeszcze w 2012 roku Samorząd Rejonu Wileńskiego oraz Muzeum Władysława Syrokomli w ramach programu Fundusz Wspierania Inicjatyw Lokalnych, Międzynarodowych i Transgranicznych w Euroregionie Niemen, będącego częścią Norweskiego Mechanizmu Finansowego, przygotowały wystawę „Władysław Syrokomla. 1823–1862”. Ekspozycja składała się z pięciu dużych plasz fotograficznych z tekstem równoległe w języku polskim i litewskim. Wystawa miała przypomnieć społeczności sylwetkę polskiego poety i podróżnika w związku z przypadającą wówczas sto pięćdziesiątą rocznicą śmierci i zbliżającą się sto dziewięćdziesiątą rocznicą urodzin „lirnika wioskowego”⁴⁸.

W tym samym roku Robertas Strazdas, rzeźbiarz zamieszkały w rejonie wileńskim (jest on autorem drewnianej rzeźby-drogowskazu do muzeum, przedstawiającej poetę prowadzącego bocykl) w porozumieniu z muzeum zorganizował wśród artystów konkurs na ekslibris poświęcony tematyce syrokomlowej. Prace zostały nadesłane z wielu regionów Litwy, w tym z Olity, Poniewieża, rejonu kretyngańskiego, z Kowna, Wilna. Najlepsze projekty zostały wyeksponowane w muzeum⁴⁹. Ekspozycja ekslibrisów zbiegła się w czasie z wystawą w muzeum obrazów wileńskich współczesnych twórców: Stanisława Kaplewskiego i Władysława Ławrynowicza, malarzy zrzeszonych w zjednoczeniu twórczym „Elipsa”⁵⁰.

Na inną wystawę, która powstała w ramach projektu „Dwa kraje – wspólna kultura i historia”, realizowanego przez współpracujące dwie jednostki administracyjne: rejon wileński na Litwie i rejon oszmiański na Białorusi, złożyły się kolorowe fotogramy zabytków architektury i historii obydwu państw. Fotogramy te były eksponowane w Muzeum Władysława Syrokomli, jak również w Oszmianie (Białoruś), potem wystawiono je w polskim Gimnazjum w Rukojniach⁵¹. Obecnie zdjęcia znajdują się w posiadaniu Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie.

⁴⁸ J. Bielski, „Lirnikowi wioskowemu” w *hołdzie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 16 (928) z 19–25.04: dodatek „Rota”, nr 696, s. 19.

⁴⁹ Konkurs ekslibrisów poświęcono 150. rocznicy urodzin W. Syrokomli. Wystawa została otwarta 27 czerwca 2012 roku. Źr.: Inf. wł., *Wystawa ekslibrisów*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 28 (940) z 12–18.07: dodatek „Rota”, nr 708, s. 19.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ *Kolory Wileńszczyzny*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 3 (1019) z 16–22.01: dodatek „Rota”, nr 787, s. 17.

W 2018 roku w ramach corocznych Świąt Poezji i Muzyki „Lira Syrokomli” została zorganizowana wystawa fotograficzna „Lira Syrokomli” w obiektywie⁵². Zdjęcia były eksponowane w dworku borejkowskim w dniach 16–20 maja i ukazywały historię Świąt w przekroju chronologicznym z okresu kilkudziesięciu minionych lat.

Zespół pracowników muzeum starał się wykorzystywać sposobność do promocji wiedzy o patronie placówki również przy okazji innych wydarzeń. Na przykład, 19 maja 2019 roku w pomieszczeniu Centrum Informacji Turystycznej została otwarta wystawa „Stanisław Moniuszko (1819–1872). 200-lecie urodzin”. Do wystawy wykorzystano materiały znajdujące się w zbiorach Biblioteki Narodowej im. Martynasa Mażvydasa oraz Biblioteki im. Wróblewskich Akademii Nauk Litwy. Autorem zdjęć współczesnych był Szostakowski, opracowanie graficzne wystawy – to dzieło współpracującego z Muzeum Sławomira Subotowicza⁵³. Rzeczona ekspozycja, ukazująca kontakty twórcze Moniuszki i Syrokomli, prezentowana była również w Muzeum Etnograficznym Wileńszczyzny w Niemenczynie⁵⁴, w Szkole Sztuk Pięknych im. Stanisława Moniuszki w Solecznikach oraz w Gimnazjum im. Stanisława Moniuszki w Kowalczukach w rejonie wileńskim.

Inną imprezą, podczas której poruszono temat życia i bytu rodziny Syrokomli, była wieczornica poświęconego dziewięćdziesiątej ósmej rocznicy odrodzenia przez Polskę niepodległości. Po wysłuchaniu prelekcji *Droga Polski do Niepodległości: Szymon Konarski* zgromadzeni w Centrum Wielofunkcyjnym w Rukojniach słuchacze zaproszeni zostali do obejrzenia wystawy rękodzieła miejscowych gospodyń nazwanej „Szydełkowe fantazje u Pauliny”⁵⁵, którą to wystawę wcześniej eksponowano w Muzeum.

⁵² Muzeum Władysława Syrokomli, *Zabrzmi „Lira Syrokomli”*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 20 (1245) z 17–23.05: dodatek „Rota”, nr 995, s. 20. Pierwszymi, którzy oglądali wystawę, byli uczestnicy Nocy Muzeów oraz Kawiarenki Literackiej z udziałem wileńskiego poety Tomasa Tamošiūnasa. Jego debiutancki tomik wierszy *Do Krainy Wyciszenia* wydało Muzeum Władysława Syrokomli w 2012 roku.

⁵³ (J.Sz.) [J. Szostakowski], *Moniuszki spotkanie z Wilnem i Syrokomlą. Echa „Liry Syrokomli” w Borejkowszczyźnie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2019, nr 23 (1300) z 6–12.06: dodatek „Rota”, nr 1050, s. 17.

⁵⁴ J. Bielski, *Moniuszko i Syrokomla w Niemenczynie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2019, nr 38 (1315) z 19–25.09: dodatek „Rota”, nr 1065, s. 26.

⁵⁵ Żona Syrokomli nazywała się Paulina z Mitraszewskich Kondratowiczowa, stąd nazwa wystawy rękodzieła. Źr.: *Poświęcone Niepodległości*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 48 (1168) z 1–7.12: dodatek „Rota”, nr 919, s. 17.

Kawiarenki Literackie jako forma upowszechniania literatury

Początki spotkań literackich w Muzeum Władysława Syrokomli sięgają końca 2011 roku. Z biegiem czasu otrzymały one nazwę Kawiarenek Literackich. W większości poświęcano je prezentacji współczesnej polskiej literatury Wileńszczyzny, prezentacji nowych książek, spotkaniom z miejscowymi autorami, jednakże często był na nich obecny również temat twórczości Syrokomli. Wieczór literacki z udziałem poetów Henryka Mażula i Tomasa Tamošiūnasa, który miał miejsce 30 listopada 2011 roku, zgromadził liczną widownię. Rozpoczął się od prezentacji reprintów kilku książek patrona placówki wydanych przez muzeum⁵⁶.

Kawiarenki Literackie nawiązują do tradycji saloników literackich, których gospodarzem był sam Syrokomla w okresie swego życia w Wilnie i Borejkowszczyźnie. Od pierwszych lat po rekonstrukcji muzeum w Borejkowszczyźnie zainicjowano spotkania literacko-muzyczne. Na przykład, 24 maja 2014 roku Kawiarenka pod hasłem „Na Syrokomlową nutę” zgromadziła miłośników poezji „lirnika wioskowego”. Osią całego przedsięwzięcia stała się prezentacja wydanego przez Muzeum reprintu zbioru wierszy poety *Piosnki i gawędy*⁵⁷. Inna Kawiarenka Literacka była teatralizowana i poświęcona sto dziewięćdziesiątej piątej rocznicy urodzin patrona placówki⁵⁸. Warto nadmienić, że jedna z borejkowskich Kawiarenek gościła również

⁵⁶ J. Sz. [J. Szostakowski], *W dworku, u poety*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2011, nr 50 (911) z 19–25.04: dodatek „Rota”, nr 696, s. 2. W imprezie udział wzięli uczniowie z kilku szkół Wileńszczyzny oraz młodzież z gminy suwalskiej (Polska).

⁵⁷ Zgromadzeni przy stolikach, przypominających te kawiarniane, uczestnicy Kawiarenki Literackiej recytowali wiersze Syrokomli: *Dola*, *Wilki się żeni*, *Lirnik wioskowy*. Wojciech Piotrowicz zaśpiewał piosenkę do słów poety *Kruk* w tonacji, jak ją przed laty śpiewano w jego wsi rodzinnej w obecnym rejonie święciańskim. Studentka polonistyki Katarzyna Pieczuro zaprezentowała wiersz *Korale*, zaś uczennica Gabriela Subotowicz grała na skrzypcach. Na zakończenie Kawiarenki sala odśpiewała *Pocztyliona* pod akompaniament zespołu „Trio Gitarzystów” działającego przy Muzeum. Oryginał książeczki wierszy *Piosnki i gawędy* na początku został wydany w Księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie w 1908 roku. Fakt wydania reprintu stał się pretekstem do tego, aby mówić również o roli Drukarni Zawadzkiej w życiu intelektualnym Wilna i Litwy. Informację na ten temat przygotowali pracownicy Muzeum. Źr.: *Z lirą przez wieki*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 23 (1039) z 5–11.06: dodatek „Rota”, nr 789, s. 20.

⁵⁸ Zgromadzoną przy kawiarnianych stolikach publiczność witali sam gospodarz dworku, poeta Władysław Syrokomla oraz jego przyjaciele: Józef Ignacy Kraszewski, Stanisław Moniuszko, hrabia Eustachy Tyszkiewicz. Zespół wokalny istniejący przy Centrum Wielofunkcyjnym w Rukojniach zaśpiewał piosenki do słów Syrokomli: *Pocztylion*, *Hymn do Najświętszej Panny w Ostrej Bramie*, *Matysek*, sala wtórowała. Aktywnie udzielali się uczestnicy Kawiarenki:

w Muzeum Adama Mickiewicza w Wilnie w ramach odbywających się tam „Śród Literackich”. Temat spotkania brzmiał: „Władysław Syrokomla i ludzie z jego otoczenia”. Jako „aktorzy” wystąpili pracownicy Muzeum w Borejkowszczyźnie ubrani w stylizowane stroje z epoki: Anna Taukin (w roli Pauliny Kondratowiczowej) i Szostakowski (w roli Władysława Syrokomli)⁵⁹.

Wspólne akcje Muzeum Władysława Syrokomli i Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego

27 września obchodzony jest Światowy Dzień Turystyki i organizowanie jego obchodów jest w gestii Centrum Informacji Turystycznej Rejonu Wileńskiego. Tak się jednak złożyło, że już kolejnego dnia, 28 września, przypada rocznica urodzin Władysława Syrokomli. Z tej przyczyny bardzo często nadmienione dwie daty są upamiętniane jednocześnie. Już w 2012 roku Muzeum i Centrum Informacji Turystycznej zorganizowały imprezę kulturalno-krajoznawczą „Od Wilna do Borejkowszczyzny”. Właśnie w 2012 roku przypadała sto pięćdziesiąta rocznica zgonu Syrokomli. W programie świętowania znalazły się następujące imprezy: „Echo kroków Syrokomli” – wycieczka śladami poety po Wilnie; „W Borejkowszczyźnie” – czytanie wierszy Syrokomli; „Lekcja kaligrafii” – pisanie „złotych myśli” gęsim piórem; Przegląd filmu o Syrokomli; „Kolory jesieni” – uczniowski plener malarski; Impreza poetycko-muzyczna „W starym dworku poety” z udziałem uczniów Gimnazjum im. Władysława Syrokomli w Wilnie, Szkoły Średniej w Rukojniach, poetów wileńskich i zespołów muzycznych. Działo również stoisko z produktami turystycznymi, odbyła się degustacja herbaty z samowaru⁶⁰.

Trzy lata później, w końcu września 2015 roku, Muzeum i Centrum Informacji Turystycznej z okazji Międzynarodowego Dnia Turystyki

W. Piotrowicz podzielił się wspomnieniami z dzieciństwa, jego matka bowiem i siostra również śpiewały pieśń *Matysek*, opowiedział również o tym, kiedy jako student z przyjacielem Michałem Wieromiejem po raz pierwszy odwiedzili dworek w Borejkowszczyźnie. Na drugą część Kawiarenki złożyło się spotkanie autorskie z publicznością współczesnych poetów Viktorasa Tamošiūnasa i Wiaczesława Zienkiewicza. Spotkaniu autorskiemu towarzyszyła muzyka akordeonowa w wykonaniu Tomka Błażewicza, ucznia Gimnazjum w Rukojnikach i Szkoły Sztuk Pięknych w Rudominie. Źr.: J. Szostakowski, „*Lirnika wioskowego*” powroty przez czas, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 44 (1269) z 1–7.11: dodatek „Rota”, nr 1019, s. 17.

⁵⁹ J. Bielski, *W gościnie u Mickiewicza*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 40 (1265) z 4–10.10: dodatek „Rota”, nr 1015, s. 17.

⁶⁰ *Od Wilna do Borejkowszczyzny. Jesienny spacer z Syrokomlą*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 38 (950) z 20–26.09: dodatek „Rota”, nr 718, s. 19.

zorganizowały wycieczkę pod hasłem „Stąd zaczyna się podróż po Litwie”. Hasło brzmiało tak dlatego, że Syrokomla, pisząc swoje książki, wyruszał na zwiedzanie Litwy właśnie z Borejkowszczyzny. Muzeum przygotowało na tę okazję specjalny program: część eksponatów z muzealnego działu „Przyjaciele poety” wystawiono na dziedzińcu przed dworkiem. Pod starym klonem „spotykali” zwiedzających sam Syrokomla oraz jego przyjaciele: podróżnik Teodor Tripplin, archeolog hr. Eustachy Tyszkiewicz, redaktor i wydawca Adam Honory Kirkor, pisarze Józef Ignacy Kraszewski i Ignacy Chodźko, sekretarz Syrokomli – Wincenty Korotyński oraz Moniuszko. Pierwsza część imprezy odbywała się na terenie Muzeum, słuchano wierszy poety po polsku i ich tłumaczeń na język litewski, białoruski, rosyjski, zabrzmiały strofy wierszy *Pocztylion*, *Borejkowszczyzna*, *Urodzony Jan Dęboróg*, fragmenty książki podróży *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna*⁶¹. Fragmentem listu do gospodarza dworku „przemówił” Kraszewski, natomiast wspomnieniami o pobycie w Borejkowszczyźnie „podzielił się” Tripplin. W drugiej części imprezy grupa wyruszyła na autokarowe zwiedzanie Wileńszczyzny literackiej: trasa wiodła śladami Tadeusza Konwickiego, Sławomira Worotyńskiego, Juliusza Słowackiego, Stanisława Morawskiego⁶².

Do udanych akcji należy zaliczyć udział pracowników Muzeum w bezpośredniej transmisji Litewskiego Radia i Telewizji (LRT) prowadzonej z Zamku Miednickiego, położonego niedaleko Muzeum. Audycja była poświęcona aktualiom życia społecznego rejonu wileńskiego, ale dziennikarzy interesował również temat postaci Syrokomli i aktualności jego książek w czasach nam współczesnych, a także atrakcyjność tego podwileńskiego regionu pod względem turystycznym⁶³.

Zakończenie

Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkowszczyźnie przechowuje pamięć i szerzy wiedzę o polskim poecie epoki romantyzmu w wielokulturowym społeczeństwie Wileńszczyzny i na całej Litwie. Działalność placówki jest różnowektorowa: wydaje ona książki poety i edycje poświęcone osobie

⁶¹ J. Szostakowski, *Stąd zaczyna się podróż po Litwie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 43 (1111) z 22–28.10: dodatek „Rota”, nr 861, nr 24, s. 24.

⁶² Tamże.

⁶³ (J.Sz.) [J. Szostakowski], *Na falach radiowych*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 29 (1097) z 16–22.07: dodatek „Rota”, nr 847, s. 20.

twórcy, materiały informacyjne w języku litewskim i polskim, organizuje wystawy, spotkania literackie jako formę upowszechniania kultury i pożytecznego spędzania wolnego czasu, inicjuje wspólne akcje z samorządową biblioteką rejonową i innymi placówkami, angażuje młodzież do odwiedzania Muzeum w ramach szkolnych lekcji języka polskiego i literatury. Pracownicy Muzeum biorą udział w konferencjach naukowych. Perspektywy badawcze w przyszłości mogłyby objąć opracowanie tematu upowszechniania wiedzy o poecie wśród uczniów szkół ogólnokształcących podczas zajęć muzealnych, w tym z kaligrafii, na współpracy zespołu Muzeum z nauczycielami szkół oraz wykładowcami Akademii Edukacji Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie.

Bibliografia

Literatura podmiotu

Mickiewicz A., *Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie*, oprac. S. Pigoń, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971.

Sirokomlė V., *Iškylos iš Vilniaus po Lietuvą*, przeł. K. Umbražiūnas, Vilnius 1989.

Sirokomlė V., *Nemunus nuo versmių iki žiočių*, przeł. K. Bizauskas, Vilnius 1991.

Syrokomla W., *Niemen od źródeł do ujścia. 1. Monografia rzeki Niemen od jego źródeł do Kowna, 2. Pamiętnik podróży żeglarza Litewską wiciną z Kowna do Królewca zredagowany i przerobiony przez tegoż*, Wilno 1861. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

Syrokomla W., *Wędrówki po moich niegdyś okolicach. Wspomnienia, studja historyczne i obyczajowe*, Wilno 1857. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

Syrokomla W. (L. Kondratowicz), *Wybór poezji*, Wilnius 1955.

Syrokomla W., *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. Troki, Stokliszki, Jezno, Punie, Niemież, Miedniki etc.*, t. 1, Wilno 1857. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

Syrokomla W., *Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. Do Oszmiany – do Kiernowa – do Kowna*, t. 2, Wilno 1860. Reprint: „Atkula”, Vilnius 2011.

Literatura przedmiotu

Ašmenos aukštumos istoriniais keliais = Gistaryčnymi šlachami pa Ašmianskim uzvyšy = Drogami historii po Wyżynie Oszmiańskiej, tekst A. Balčiūnienė, Pracownicy Muzeum Krajoznawczego im. Franciszka Bahuszewicza, Vilnius 2013.

Fornalczyk F., *Hardy lirnik wioskowy. Studium o Kondratowiczu-Syrokomli*, Poznań 1972.

Kudirko J., *Kowno. Przewodnik turystyczny*, Wilno 2004.

Kudirko J., *Wilno w ich życiu, Litwa w ich twórczości. Przewodnik. Wileńskimi śladami wybitnych Polaków*, Wilno 2003.

Krzyżanowski J., *Dzieje literatury polskiej*, Warszawa 1979.

Metodinė-praktinė konferencija „Pažinkime savo kraštą”. Programa ir pranešimų santraukos, Bareikiškės, 2015 m. balandžio 10 d., Bareikiškės, 2015.

Muziej-usadba Vladislava Syrokomli priglašajet [wydanie informacyjne], [bdw.], [Borejkwoszczyzna].

Susitikimai = Sustrėčy = Spotkania. Droga historii i współczesności literatury regionu pogranicza, red. J. Szostakowski, Vilnius 2013.

Szostakowski J., *Rola Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkwoszczyźnie koło Wilna w upowszechnianiu literatury regionalnej Wileńszczyzny w latach 2011–2019*, w: *Kultura polska na Litwie*, red. W. Lis, Lublin 2021, s. 377–387.

Vladislavo Sirokomlės muziejus Bareikiškėse = Muzeum Władysława Syrokomli w Borejkwoszczyźnie, oprac. i red. J. Szostakowski, Wilno / Vilnius 2021.

Inne źródła

(J.Sz.) [J. Szostakowski], *Moniuszki spotkanie z Wilnem i Syrokomlą. Echa „Liry Syrokomli” w Borejkwoszczyźnie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2019, nr 23 (1300) z 6–12.06: dodatek „Rota”, nr 1050, s. 17.

(J.Sz.) [J. Szostakowski], *Na falach radiowych*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 29 (1097) z 16–22.07: dodatek „Rota”, nr 847, s. 20.

(J.Sz.) [J. Szostakowski], *Orient i Borejkwoszczyzna*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 26 (1251) z 28.06–4.07: dodatek „Rota”, nr 1001, s. 21.

(J.Sz.) [J. Szostakowski], *W dworku poety litewska mowa*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2017, nr 11 (1184) z 16–22.03: dodatek „Rota”, nr 934, s. 17.

Bielski J., *„Lirnikowi wioskowemu” w hołdzie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 16 (928) z 19–25.04: dodatek „Rota”, nr 696, s. 19.

Bielski J., *Moniuszko i Syrokomla w Niemenczynie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2019, nr 38 (1315) z 19–25.09: dodatek „Rota”, nr 1065, s. 26.

Bielski J., *Syrokomla w gościnie u Mickiewicza*, Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17.

Bielski J., *W Borejkwoszczyźnie gościli muzealnicy*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 29 (1097) z 16–22.07: dodatek „Rota”, nr 847, s. 20.

Bielski J., *W darze Syrokomli*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2020, nr 44 (1373) z 29.10–4.11: dodatek „Rota”, nr 1123, s. 21.

Bielski J., *W gościnie u Mickiewicza*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 40 (1265) z 4–10.10: dodatek „Rota”, nr 1015, s. 17.

Inf. wł., *W Borejkwoszczyźnie – Europejskie Dni Dziedzictwa*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17.

Inf. wł., *Wystawa ekslibrisów*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 28 (940) z 12–18.07: dodatek „Rota”, nr 708, s. 19.

Jankowski A., *Nieznane listy poety*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 27 (1047) z 3–9.08: dodatek „Rota”, nr 793, s. 8.

Januskiewicz B., *Muzeum odwiedzili sędziowie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 41 (1162) z 13–19.10: dodatek „Rota”, nr 912, s. 17.

J.Sz. [J. Szostakowski], *W dworku, u poety*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2011, nr 50 (911) z 19–25.04: dodatek „Rota”, nr 696, s. 2.

Kolory Wileńszczyzny, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 3 (1019) z 16–22.01: dodatek „Rota”, nr 787, s. 17.

Muzeum Władysława Syrokomli, *Zabrzmi „Lira Syrokomli”*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 20 (1245) z 17–23.05: dodatek „Rota”, nr 995, s. 20.

Od Wilna do Borejkwoszczyzny. Jesienny spacer z Syrokomlą, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2012, nr 38 (950) z 20–26.09: dodatek „Rota”, nr 718, s. 19.

Olszewska A., *Mackiewicz nie tylko dla dorosłych*, „Kurier Wileński” 2022, nr 57 (19118) z 17–18.05, s. 14–15.

Poświęcone Niepodległości, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2016, nr 48 (1168) z 1–7.12: dodatek „Rota”, nr 919, s. 17.

Szostakowski J., *„Lirnika wioskowego” powroty przez czas*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2018, nr 44 (1269) z 1–7.11: dodatek „Rota”, nr 1019, s. 17.

Szostakowski J., *Młodość gościła w Borejkwoszczyźnie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2013, nr 43 (1007) z 24–30.10: dodatek „Rota”, nr 775, s. 19.

Szostakowski J., *Stąd zaczyna się podróż po Litwie*, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2015, nr 43 (1111) z 22–28.10: dodatek „Rota”, nr 861, nr 24, s. 24.

Z lirą przez wieki, „Tygodnik Wileńszczyzny” 2014, nr 23 (1039) z 5–11.06: dodatek „Rota”, nr 789, s. 20.

Źródła internetowe

https://lt.wikipedia.org/wiki/Adomo_Mickevičiaus_muziejus_Vilniuje.

<https://kurierwilenski.lt/2014/12/30/dworek-w-jaszunach-przywracanie-bylej-swietnosci/>.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=4032821686840885&set=a.3943891519067236>.

Józef Szostakowski

The Władysław Syrokomla Museum in Borejkwoszczyzna/ Bareikiškes near Vilnius and its mission of spreading the knowledge about the poet

The Władysław Syrokomla Museum in Borejkwoszczyzna/ Bareikiškes near Vilnius is a one-of-the-kind institution presenting the life and work of Władysław Syrokomla (Ludwik Władysław Franciszek Kondratowicz, 1823–1862), a Polish Romantic poet. Syrokomla lived in Borejkwoszczyzna between 1853 and 1862, and this is where he wrote over 20 of his pieces. The mission of the museum is to spread knowledge about the poet in the multicultural region of Vilnius and throughout the whole Lithuania. This is done in a variety of ways: the institutions publishes reprints of Syrokomla's books, issues educational materials in different languages, arranges literary and musical meetings, hosts the annual Days of Poetry and Music called „Syrokomla's Lyre”, and participates in conferences. The museum is also known for its popularization of local poets.

Key words: Lithuania, Vilnius region, Wileńszczyzna, Władysław Syrokomla Museum, Polish culture in Lithuania, publishing